

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора філософії, доцента Бобир Ольги Ігорівни
на дисертаційне дослідження Гамоліна Павла Володимировича
«Підготовка майбутніх викладачів образотворчого мистецтва до роботи в
позашкільних закладах освіти», подане на здобуття наукового ступеня
доктора філософії у галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок із науковими програмами. Актуальність дисертаційного дослідження обумовлена викликами, що постають перед вітчизняною системою освіти в умовах стрімкої глобальної цифровізації та інтенсивного впровадження штучного інтелекту у всі сфери нашого життя, які впливають на формування культурних орієнтирів та підміняють автентичні мистецькі цінності у свідомості молоді, якій належить будувати майбутнє. За таких обставин особливого значення набуває всебічний розвиток особистості дитини, забезпечення умов для реалізації її творчого потенціалу та формування її світобачення засобами образотворчого мистецтва. Безсумнівно, у цьому контексті позашкільні художні заклади освіти виступають важливими осередками художньо-естетичного виховання та самовираження дітей, ефективність діяльності яких безпосередньо залежить від якості професійної підготовки майбутніх викладачів-митців. Відтак, у контексті зазначеного, вбачаємо, що здобувачем цілком справедливо обґрунтовано актуальність започаткованого дослідження, яка посилюється низкою виявлених ним протиріч, котрі представлені у вступі дисертаційної роботи.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків сформульованих у дисертації. Дисертація складається з переліку умовних скорочень, вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (373 найменування), 21 додатку. Загальний обсяг дисертації – 382 сторінки, з яких – 210 сторінок основного тексту. Робота містить 21 таблицю та 7 рисунків.

Позитивно оцінюємо чітко сформульований й достатньо виважений науковий апарат дослідження; зокрема: аргументовано окреслена актуальність започаткованого дослідження, коректно визначені об'єкт, предмет, мета, гіпотеза, наукова новизна розвідки, змістовно сформульовано практичне значення одержаних результатів та інші обов'язкові аспекти дослідження.

Відзначимо, що рецензоване дисертаційне дослідження базується на багатій джерельній базі, вивчення якої дало можливість автору достатньо переконливо висвітлити бачення варіативних аспектів професійної підготовки майбутніх викладачів образотворчого мистецтва до роботи в позашкільних закладах освіти; зокрема: її суті, змісту, специфіки, структури, критеріїв, показників, рівнів готовності майбутніх педагогів-митців до означеної трудової діяльності та низку інших позицій, котрі дозволили дисертанту розробити палітру педагогічних умов, які доцільно запроваджувати у вітчизняних закладах вищої освіти для ефективної та цілескерованої підготовки майбутніх викладачів-художників.

Особливої уваги заслуговує дослідно-експериментальна робота, котра здійснювалася протягом 2019–2024 рр. на базі вітчизняних ЗВО; зокрема: ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Криворізького державного педагогічного університету. Отримані результати дослідження підтверджені відповідними довідками цих закладів, які подані у додатках до роботи.

До участі у педагогічному експерименті було залучено 126 здобувачів, котрі навчаються за двома спеціальностями ОКР «бакалавр»: 014.12 Середня освіта (образотворче мистецтво) та 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація. Безпосередньо учасниками формувального етапу експерименту було 104 студенти, що забезпечило належний рівень репрезентативності та обґрунтованості статистичних висновків. За допомогою критерію Пірсона автором підтверджено, що запропоновані ним педагогічні умови підготовки майбутніх викладачів образотворчого мистецтва до роботи

в позашкільних закладах освіти суттєво вплинули на ефективність та результативність означеної готовності.

Для вирішення поставлених завдань дисертантом було використано цілий комплекс варіативних методів дослідження; з-поміж яких: теоретичні (аналіз, порівняння, систематизація та ін.), емпіричні (опитування – анкетування, тестування; метод експертних оцінок; проєктні методи; педагогічний експеримент та ін.); методи математичної статистики тощо.

Започаткована П.В. Гамоліним розвідка цілком відповідає основним напрямам досліджень кафедри психології та педагогіки ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», реалізованих у контексті двох наукових тем: «Теоретичні та методичні засади моделювання компетентнісної професійної освіти у контексті євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0117U000784) і «Теоретико-методологічні засади професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі» (державний реєстраційний номер 0122U200059).

Відзначимо, що достовірність проведеного дослідження забезпечено завдяки чітко визначеному алгоритму дій, достатньому часу, відведеному на апробацію запропонованих нововведень, оптимальним набором використаних методів, прийнятною кількістю учасників експерименту, географією закладів освіти тощо. Відтак, на підставі здійсненого аналізу змісту дисертаційної роботи та опублікованих П.В. Гамоліним наукових праць, висновуємо про наукову обґрунтованість, достовірність одержаних результатів, доцільність та практикоорієнтованість указаних рекомендацій, котрі можуть бути впроваджені в освітній процес закладів вищої освіти та, за потреби, адаптовані під варіативні освітньо-професійні програми.

3. Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертації.

На підставі полівекторного аналізу наукової літератури, автором уперше розкрито змістове наповнення, компонентно-структурну композицію та рівні сформованості готовності майбутніх викладачів образотворчого мистецтва до роботи в позашкільних закладах освіти. Позитивного схвалення заслуговує

запропоноване дисертантом бачення даного феномену як особливого стану, відчуття якого виникає у майбутнього фахівця після опанування відповідної освітньо-професійної програми ЗВО, який заснований на оволодінні мистецькими, психолого-педагогічними та організаційно-методичними едукативними компетентностями на високому рівні, що у поєднанні зі сформованою мотивацією та відповідними особистими якостями уможливить якісну реалізацію освітньо-виховного процесу в позашкільних закладах освіти художнього профілю навчання, і буде супроводжуватися постійним прагненням викладача до професійного й особистісного розвитку та самовдосконалення.

Окрім того, вартує уваги і авторський погляд здобувача на сутність низки фундаментальних понять започаткованого дослідження; зокрема: «художній профіль навчання позашкільної освіти», «професійна підготовка майбутніх викладачів образотворчого мистецтва», «педагогічні умови підготовки майбутніх викладачів образотворчого мистецтва до роботи в позашкільних закладах освіти», «квазіпрофесійна суб'єктність майбутнього викладача образотворчого мистецтва».

Не менш суттєвим здобутком вважаємо погляд дисертанта на структурні компоненти досліджуваної готовності (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, особистісно-творчий, діяльнісно-рефлексивний), а також на визначену ним сукупність критеріїв та їх показників (професійно-інтенційний, художньо-педагогічний, суб'єктно-перцептивний аналітично-результативний критерії).

Наукову новизну дослідження становить також уперше теоретично обґрунтований та експериментально апробований П.В. Гамоліним комплекс педагогічних умов, скерований на ефективну підготовку майбутніх викладачів-митців до роботи у позашкільних закладах освіти мистецького спрямування, а саме: формування у майбутніх викладачів образотворчого мистецтва позитивної мотивації та особистісної потреби до художньо-педагогічної діяльності у позашкільних закладах освіти; збагачення змісту освітніх компонент тематикою, скерованою на ґрунтовне розуміння сутності

позашкільної освіти художнього профілю навчання та трудових функцій викладача-позашкільника; забезпечення максимального наближення змістового наповнення педагогічної практики до майбутньої професійної діяльності; формування квазіпрофесійної суб'єктної позиції та індивідуального стилю роботи майбутнього викладача-художника

Позитивно відзначимо і розроблений здобувачем діагностичний інструментарій дослідження, який складається як із загальноприйнятих методик, так і авторських: тестові комплекти, опитувальники, завдання для оцінювання студентів експертами тощо.

Висновки і пропозиції, які презентовані у роботі, є достатньо оригінальними, не дублюють наявних у науково-педагогічній та мистецтвознавчій царині. Вважаємо, що завдання дисертаційної роботи реалізовано у повному обсязі; а сформульовані висновки свідчать про цілісність і логічну завершеність дослідження, та відповідають поставленим перед молодим науковцем завданням.

4. Значення одержаних результатів для науки і практичного використання. До переваг дисертаційної роботи П.В. Гамоліна можна віднести її безсумнівне практичне значення, яке полягає у розробці та впровадженні комплексу педагогічних умов підготовки майбутніх викладачів образотворчого мистецтва до роботи в позашкільних закладах освіти, який може бути покладений в основу модернізації освітнього процесу у закладах вищої освіти, котрі здійснюють підготовку майбутніх фахівців зі спеціальностей 014.12 Середня освіта (образотворче мистецтво) та 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Суттєве практичне значення має збагачення автором змістового, методичного та інформаційного наповнення низки обов'язкових освітніх компонент; а саме: «Психологія», «Педагогіка», «Методика викладання образотворчого мистецтва», «Правознавство», «Педагогічний рисунок». Окремо варто відзначити розробку та апробацію двох авторських спеціальних курсів: «Основи художньо-педагогічної роботи у позашкільних закладах

освіти» та «Мистецтво комунікації». Цінним є і дидактичне забезпечення освітнього процесу; зокрема: дисертантом розроблений діагностичний інструментарій для визначення рівнів готовності майбутніх викладачів-митців до вказаної вище трудової діяльності; а також банк вправ і завдань, які можуть бути ефективними під час «контактних» та самостійних годин роботи студентів для досягнення означеної готовності.

Цілком погоджуємося із автором роботи, що результати даного дослідження можуть бути використані не лише для підготовки майбутніх фахівців за ОКР «бакалавр», але й у системі підвищення кваліфікації та перепідготовки, у неформальній освіті, самоосвітній діяльності. Окрім того, дана розвідка може слугувати теоретико-методологічною основою для подальших досліджень у царині педагогіки та образотворчого мистецтва.

5. Повнота викладу основних результатів дисертації в публікаціях здобувача. Усі наукові положення, висновки і результати дисертаційного дослідження презентовано автором у 18 публікаціях (із яких 17 – одноосібні); серед них: 6 статей у наукових фахових виданнях України (кат. Б); 1 стаття у зарубіжному виданні, індексованому у наукометричній базі Scopus; 11 тез доповідей у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських конференцій. Відтак, вказаний авторський доробок та аналіз його змістового наповнення засвідчує повноту викладу одержаних результатів для публічного перегляду, а також демонструє компетентність дисертанта у досліджуваній ним проблематиці.

6. Характеристика структури та змісту дисертації. Зауважень до структури дисертаційної роботи немає. Представлений рукопис є цілісним, зв'язним, змістовно завершеним та демонструє вміння здобувача апелювати науковими фактами та професійною термінологією.

Так, у *вступі* роботи автором чітко та логічно аргументовано актуальність дослідження, окреслено сучасний стан фахової підготовки майбутніх викладачів образотворчого мистецтва та їх готовності до роботи у системі позашкілля, цілком вірно визначено понятійно-категоріальний апарат

(об'єкт, предмет, мета, гіпотеза та інші обов'язкові атрибути дисертаційного дослідження), поставлені конкретні завдання, які повністю виконані.

У *першому розділі* дисертації автор зосереджується на розкритті теоретичних засад підготовки майбутніх викладачів образотворчого мистецтва до роботи в позашкільних закладах освіти, ґрунтовно презентує сутність та компонентно-структурну композицію феномена «готовність майбутніх викладачів образотворчого мистецтва до роботи в позашкільних закладах освіти». Вважаємо цілком вдалим та відносно новаторським підхід Павла Володимировича до увиразнення спектру компонентів (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, особистісно-творчий, діяльнісно-рефлексивний) критеріїв (професійно-інтенційний, художньо-педагогічний, суб'єктно-перцептивний, аналітично-результативний) та показників готовності майбутніх викладачів образотворчого мистецтва до роботи в позашкільних закладах освіти (рис. 1.5). Позитивно оцінюємо і те, що на основі проведеного аналізу здобувачем визначено та схарактеризовано три рівні означеної готовності: високий (професійно-творче самовираження), середній (професійне становлення) та низький (професійна адаптація).

Відзначимо, що дисертантом представлені авторські дефініції низки фундаментальних понять започаткованого дослідження; а саме: «художній профіль навчання позашкільної освіти» (с. 45), «професійна підготовка майбутніх викладачів образотворчого мистецтва» (с. 47), «готовність майбутнього викладача образотворчого мистецтва до роботи в позашкільних закладах освіти» (с. 50–51). Ці факти засвідчують сформоване у здобувача вміння узагальнювати та систематизувати наукову інформацію.

Доречним є те, що у *другому розділі* здобувач представляє теоретичне обґрунтування та експериментальну перевірку палітри з чотирьох увиразнених ним педагогічних умов підготовки майбутніх викладачів образотворчого мистецтва до роботи в позашкільних закладах освіти. Схвалюємо позицію дисертанта щодо авторського розкриття сутності понять «педагогічні умови підготовки майбутніх викладачів образотворчого

мистецтва до роботи в позашкільних закладах освіти» (с. 127–128) та «квазіпрофесійна суб'єктність майбутнього викладача образотворчого мистецтва» (с. 155). Позитивно оцінюємо авторський підхід до графічної візуалізації механізму реалізації педагогічних умов підготовки майбутніх викладачів образотворчого мистецтва до роботи в позашкільних закладах освіти (рис. 2.2).

Цілком погоджуємося із логічною структуризацією другого розділу та виокремленням у ньому підрозділу 2.2, у якому розкривається процес експериментальної перевірки ефективності педагогічних умов підготовки зазначених вище фахівців до трудової діяльності в умовах позашкілля. Із-поміж запропонованих та апробованих дисертантом атракцій, інноваційними та креативними вважаємо такі: участь студентів у позааудиторних художньо-педагогічних івентах, рольових іграх, робота над вирішенням варіативних художньо-педагогічних кейсів (з-поміж яких, – ситуації із кінострічок), участь у дискусійних клубах, круглих столах тощо.

Заслугує на особливу увагу комплекс розроблених здобувачів тренінгів («Я – майбутній викладач-художник», «Мій професійний розвиток», «Мотивація досягнення успіху у художньо-педагогічній діяльності», «Імідж педагога-художника»), які у повній мірі скеровані на професійне формування особистості майбутнього викладача-художника, котрий буде забезпечувати освітньо-виховний процес у системі позашкілля, а також доволі нішева презентація на тему «Академічна доброчесність та авторське право на твори образотворчого мистецтва» (дод. М). Відзначимо, що запропоновані автором інновації, які передбачають проєктне інтерактивне навчання, цілком дозволять зробити професійну підготовку майбутніх викладачів-художників інноваційною та відповідною до потреб і запитів XXI століття.

Схвалюємо, що у підрозділі 2.3 дисертаційної роботи ґрунтовно висвітлено хід, аналіз та узагальнення результатів констатувального та формувального етапів дослідження; зокрема: детально описаний доволі вдало розроблений автором діагностичний інструментарій дослідження, що дало

можливість отримати статистично достовірні результати та перевірити їх за допомогою статистичного критерію Пірсона.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам та дані про відсутність порушень академічної доброчесності. Вивчення матеріалу дисертаційної роботи та опублікованих здобувачем наукових праць дозволяють констатувати, що робота цілком відповідає встановленим вимогам; ознаки порушення вимог щодо академічної доброчесності не прослідковуються.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Позитивно оцінюючи значущість наукових напрацювань Гамоліна Павла Володимировича як у теорії, так і у практиці, вважаємо за необхідне висловити деякі міркування, котрі виникли під час рецензування роботи, та які, на нашу думку, потребують певних уточнень та пояснень.

1. Дисертаційна робота була б більш змістовною, якби у ній був представлений сучасний зарубіжний досвід закладів вищої освіти на предмет підготовки майбутніх викладачів образотворчого мистецтва до роботи у системі позашкілля. І, у контексті цього, можна було б охарактеризувати вимоги, які висуваються до таких спеціалістів, на теренах інших держав (наприклад, Європейського Союзу). Вважаємо, що цей матеріал доцільно було б оформити в окрему групу теоретичних засад.

2. Дисертантом доволі вдало спланований педагогічний експеримент, який дозволив встановити рівні сформованості показників за кожним критерієм компонентів готовності майбутніх викладачів образотворчого мистецтва до роботи в позашкільних закладах освіти як на констатувальному, так і на контрольному етапах. Проте, у тексті підрозділу 2.3 переважає кількісний аналіз отриманих даних, натомість, якісного аналізу, на нашу думку, недостатньо. У зв'язку з цим, вважаємо, що робота значно виграла, якби автор детальніше зупинився на причинах позитивних зрушень, котрі були ним отримані після реалізації запропонованих педагогічних умов.

3. У дисертаційній роботі варто було б уточнити, чи була проведена попередня робота з науково-педагогічними працівниками, котрі були долучені до реалізації педагогічного експерименту. У цьому контексті, вважаємо, що дослідження значно виграло, якби були розроблені методичні рекомендації для науково-педагогічних працівників щодо професійної підготовки майбутніх викладачів образотворчого мистецтва до роботи в позашкільних закладах освіти.

4. Ураховуючи стрімку модернізацію освітньої системи, яка обумовлена глобальними змінами у соціокультурній сфері, вважаємо, що представлене дослідження суттєво виграло, якби у ньому були більш широко презентовані аспекти неформальної освіти у цілескерованій підготовці майбутніх викладачів-художників до роботи у системі позашкілля, позаяк, така освіта є більш гнучкою, у порівнянні з формальною, та здатна оперативно реагувати на зміни освітнього контексту у відповідності до потреб і запитів вихованців позашкільних закладів освіти та ринку праці.

Разом із тим, звертаємо увагу, що зауваження та побажання, які висловлені автору, носять дискусійний характер, а тому не впливають на загальне позитивне враження від представленої розвідки.

9. Загальний висновок. Дисертаційна робота П.В. Гамоліна на тему «Підготовка майбутніх викладачів образотворчого мистецтва до роботи в позашкільних закладах освіти» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке має вагоме теоретичне та практичне значення. Загалом, дисертаційне дослідження відповідає вимогам, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.); Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 р. № 341),

а його автор – Гамолін Павло Володимирович заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) у галузі знань 01 Освіта / Педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор філософії, доцент,
доцент кафедри образотворчого
мистецтва та дизайну Дніпровського
національного університету
імені Олеся Гончара

Ольга БОБИР

Підпис Бобир О.І. засвідчую.
Учений секретар вченої ради ДНУ

Тетяна ХОДАНЕН

БОБИР ОЛЬГА ІГОРІВНА

Результат перевірки підпису

Підпис вірний

П.І.Б.

БОБИР ОЛЬГА ІГОРІВНА

РНОКПП

3322601749

Організація (установа)

ФІЗИЧНА ОСОБА

Код ЄДРПОУ

Посада

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для даних від Надавача)

18:01:29 26.01.2026

Сертифікат виданий

КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер

5E984D526F82F38F040000003316C801B22D1B07

Тип носія особистого ключа

Захищений

Алгоритм підпису

dstu4145

Тип підпису

Кваліфікований

Формат підпису

CAAdES-T

Сертифікат

Кваліфікований